15. 3. 2010

ID: 60812

Nevypořádané SJM a řízení o úpravu užívání věci

Řízení o úpravu užívání věci, jež náleží do dosud nevypořádaného společného jmění manželů a které má hmotněprávní základ v ustanoveních § 145 odst. 1 obč. zák. a § 20 zákona o rodině, je řízením, v němž soud může překročit návrh účastníků a upravit vztahy mezi nimi jinak než navrhují, protože jde o případ, kdy z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky (§ 153 odst. 2 o. s. ř.). Jsou-li splněny materiální předpoklady pro rozhodnutí v takové věci, tj. existence společné věci ve společném jmění manželů a neshoda mezi spoluvlastníky o jejím užívání, nelze žalobu pro rozpor s § 3 odst. 1 obč. zák. zamítnout; ve své podstatě by šlo o odepření práva.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 22 Cdo 4414/2007, ze dne 24.11.2009)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobkyně Mgr. E. Ch., zastoupené advokátem, proti žalovanému J. R. S., zastoupenému advokátem, o úpravu užívání nemovitosti, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 10 pod sp. zn. 11 C 330/2005, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 17. ledna 2007, č. j. 19 Co 534/2006-57, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 17. ledna 2007, č. j. 19 Co 534/2006-57, se ruší a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Obvodní soud pro Prahu 4 (dále „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 4. 8. 2006, č. j. 11 C 330/2005-40, upravil užívání domu č. p. 507 na pozemku parc. č. 622/146 a pozemků parcelních čísel 622/14, 622/15 a 622/146 v kat. území H. M. v ul. D. č. 14 v P. 10 účastníky s tím, že úprava užívání nemovitostí platí do vypořádání jejich zaniklého společného jmění manželů. Dále rozhodl o nákladech řízení.

Soud prvního stupně zjistil, že manželství účastníků uzavřené 11. 8. 2000 zaniklo rozvodem 7. 8. 2004. Předmětné nemovitosti nabyli účastníci za trvání manželství do společného jmění manželů a jsou také v katastru nemovitostí vedeni jako jejich vlastníci ve společném jmění manželů. Nemovitosti užívá žalovaný, který odmítá, aby je žalobkyně užívala. Žalobkyně odůvodnila žalobu mimo jiné tím, že bydlí v nevyhovujících podmínkách v rodinném domě svých rodičů a že jinou možnost bydlení nemá. Žalovaný přes výzvu soudu nekonkretizoval své tvrzení a neoznačil k němu důkazy o tom, že žalobkyně bydlí v luxusním bytě v centru P., takže má svoji bytovou potřebu uspokojenou. Tvrzení žalovaného proto nevzal za prokázané. Soud prvního stupně na danou věc aplikoval § 20 zákona č. 94/1963 Sb., zákon o rodině (dále „zákon o rodině“). Podle jeho názoru má žalobkyně do doby vypořádání společného jmění manželů stejné právo užívat předmětné nemovitosti jako žalovaný, který neprokázal, že by šlo o žalobu šikanózní. Proto upravil užívání nemovitostí účastníky tak, že stanovil, které prostory bude ten který z účastníků užívat, příp. je budou užívat společně.

Městský soud v Praze jako soud odvolací k odvolání žalovaného rozsudkem ze dne 17. ledna 2007, č. j. 19 Co 534/2006-57, rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobu na úpravu užívání předmětných nemovitostí zamítl a rozhodl o nákladech řízení.

Odvolací soud se ztotožnil s právním závěrem soudu prvního stupně o tom, že sporné nemovitosti jsou v zaniklém nevypořádaném společném jmění manželů – účastníků, že tyto nemovitosti užívá výlučně žalovaný a že žalobkyně je ze svého práva nemovitosti užívat (dle analogie § 145 odst. 1 obč. zák.) zcela vyloučena. Nesouhlasil však s jeho názorem, že by zde nebyly okolnosti, pro které je třeba žalobkyni ve smyslu § 3 odst. 1 obč. zák. pro rozpor s dobrými mravy právo na jejich užívání odepřít. Odvolací soud zopakoval důkaz rozvodovým spisem účastníků a kupní smlouvou z 5. 9. 2002 ohledně předmětných nemovitostí, z nichž zjistil, že účastníci spolu nežili od 28. 11. 2002, kdy žalovaný měl odstěhovat ze společného bytu účastníků věci žalobkyně. Nemovitosti byly koupeny v době, kdy dům byl rozestavěnou stavbou, takže současně byla uzavřena smlouva o dílo na jeho dostavbu. Žalobkyně v nemovitosti nikdy nebydlela a své bydlení musela realizovat v jiném bytě. Žalobkyně se tak žalobou domáhá nastolení nové situace v užívání domu, ve kterém svoji bytovou potřebu nikdy neuspokojovala. Ze shodných tvrzení účastníků před soudem prvního stupně pak vyplývá, že konflikty mezi nimi přerůstají hranice běžných konfliktů až do té míry, že o nich bylo opakovaně vedeno vyšetřování Policií ČR. Zjištěné skutečnosti odvolací soud považoval za důvody, pro které je třeba žalobkyni právo na užívání sporných nemovitostí odepřít.

Proti rozhodnutí odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání z důvodu nesprávného právního posouzení věci. Namítla, že „podstatou společného jmění manželů je neomezené, vzájemně si konkurující užívání majetku oběma manžely“. Pokud manželé nejsou schopni se dohodnout na užívání společného majetku, je na soudu, aby spor mezi stranami rozhodl. Poukázala na to, že do jejich společného jmění patří i luxusní rodinná vila ve F., kterou užívá výlučně žalovaný, který není tuzemským daňovým plátcem a v Č. r. pobývá méně než 183 dnů v kalendářním roce a který svými podnikatelskými aktivitami není vázán na Č. r., takže není omezen v užívání ostatního majetku ve společném jmění manželů. V průběhu odvolacího řízení otěhotněla a jako budoucí samostatně žijící matka nemá možnost jinak uspokojivě řešit své bytové potřeby. Její příjem ve výši 14.000,- Kč jí umožňuje uspokojit základní životní potřeby jen s pomocí její rodiny. Podle názoru žalobkyně odvolací soud nesprávně aplikoval hledisko dobrých mravů, když také argumentoval neblahým vlivem konfliktních vztahů mezi účastníky na syna žalovaného. Zájmem žalobkyně není vyvolávat konfliktní situace. Založení nové rodiny žalovaným nemůže být důvodem k omezení vlastnického práva žalobkyně k předmětným nemovitostem. V rozporu s dobrými mravy je, jestliže majetek ve společném jmění účastníků je namísto žalobkyní užíván družkou žalovaného. Navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolací soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalovaný navrhl odmítnutí dovolání. Uvedl, že koupě nemovitostí a dostavba domu a jeho vybavení, jakož i vybudování zahrady, byla až na částku 250.000,- Kč, kterou vynaložila žalobkyně, financována z výlučných prostředků žalovaného. Poukázal na to, že manželství účastníků trvalo pouze krátkou dobu, žalobkyně se prokazatelně dopustila nevěr, podala proti němu trestní oznámení pro znásilnění a dopustila se odcizení různých věcí z bytu v P. 10, M. ul., osobního automobilu zn. A. a devastace označeného bytu a jeho domu v N. ve F. S ohledem na jednání žalobkyně odvolací soud rozhodl správně, když žalobu zamítl a vytvořil tak klidné prostředí pro výchovu nezletilého syna žalovaného.

Podle čl. II. – přechodná ustanovení, bodu 12 zákona č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, účinného od 1. 7. 2009 (vyjma ustanovení čl. I bodů 69, 71 a 100, ustanovení čl. XIII a ustanovení čl. XVII bodu 1, která nabývají účinnosti 23. 1. 2009), dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu vyhlášeným (vydaným) přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se projednají a rozhodnou podle dosavadních právních předpisů; užití nového ustanovení § 243c odst. 2 tím není dotčeno.

Nejvyšší soud České republiky (dále „Nejvyšší soud“) jako soud dovolací proto při projednání dovolání postupoval podle občanského soudního řádu ve znění účinném do novely provedené zákonem č. 7/2009 Sb., neboť napadené rozhodnutí odvolacího soudu bylo vydáno dne 17. ledna 2007.

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání bylo podáno oprávněnou osobou včas a že je přípustné, přezkoumal napadený rozsudek podle § 242 odst. 1 a 3 občanského soudního řádu (dále „o. s. ř.“) a dospěl k závěru, že dovolání je důvodné.

Předmětem sporu je úprava užívání nemovitostí, patřících do zaniklého nevypořádaného společného jmění manželů – účastníků, oběma účastníky. Protože žádná konkrétní zákonná ustanovení pro nakládání s věcmi patřícími do zaniklého nevypořádaného společného jmění manželů nejsou dána, je třeba podle § 853 obč. zák. postupovat v daném případě analogicky podle § 145 odst. 1 obč. zák. a § 20 zákona č. 94/1963 Sb., t. j. zákona o rodině.

Podle § 145 odst. 1 obč. zák. majetek, který tvoří společné jmění manželů, užívají a udržují oba manželé společně.

Podle § 20 zákona o rodině o záležitostech rodiny rozhodují manželé společně. Nedohodnou-li se o podstatných věcech, rozhodne na návrh jednoho z nich soud.

Rozhodnutí soudu o úpravě užívání věci patřící do společného jmění manželů, příp. do jejich zaniklého nevypořádaného společného jmění manželů, manžely, čili rozhodnutí, jímž se má řešit určitý způsob vypořádání vztahu mezi manžely (rozvedenými manžely), má konstitutivní charakter. Proto na takové rozhodnutí soudu nelze aplikovat § 3 odst. 1 obč. zák. – srov. především rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 5. září 2002, sp. zn. 26 Cdo 2858/2000, publikované pod č. C 1415 Souboru civilních rozhodnutí Nejvyššího soudu, C. H. Beck Praha (dále jen „Soubor“) a ze dne 11. července 2007, sp. zn. 22 Cdo 2335/2006, publikované v Souboru pod č. C 5746. Řečeno přesněji (se zacílením na posuzovanou věc) žaloba uplatňující existující (zákonem upravené) právo na konstitutivní rozhodnutí soudu, jímž se má řešit určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky, nemůže být zamítnuta z důvodu výkonu práva v rozporu s dobrými mravy.

Řízení o úpravu užívání věci, jež náleží do dosud nevypořádaného společného jmění manželů a které má hmotněprávní základ v ustanoveních § 145 odst. 1 obč. zák. a § 20 zákona o rodině, je řízením, v němž soud může překročit návrh účastníků a upravit vztahy mezi nimi jinak než navrhují, protože jde o případ, kdy z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky (§ 153 odst. 2 o. s. ř.). Jsou-li splněny materiální předpoklady pro rozhodnutí v takové věci, tj. existence společné věci ve společném jmění manželů a neshoda mezi spoluvlastníky o jejím užívání, nelze žalobu pro rozpor s § 3 odst. 1 obč. zák. zamítnout; ve své podstatě by šlo o odepření práva.

Jestliže odvolací soud nepostupoval v souladu s výše uvedeným názorem dovolacího soudu, je jeho rozhodnutí po právní stránce nesprávné a odvolacímu soudu nezbylo, než rozhodnutí odvolacího soudu zrušit a věc vrátit tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o. s. ř.).

K věci samé se sluší již nyní poznamenat, že v zásadě platí, že osoba, jež má dosud spoluvlastnické právo k věci náležející do společného jmění manželů, nemůže být zcela vyloučena z užívání takové věci. Z této zásady jsou ovšem možné výjimky, jsou-li dány výjimečné okolnosti [srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2263/2004 (C 3683 Souboru civilních rozhodnutí, C. H. Beck) a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2006, sp. zn. 22 Cdo 1374/2005 (C 4462 tamtéž). Není tedy ani vyloučeno, aby soud s ohledem na zjištěné skutečnosti o nepřístojném chování účastníka řízení ve vztahu k druhému účastníkovi nebo ke společnému majetku, znemožňujícím klidné spoluužívání společné věci, v krajním případě rozhodl tak, že výlučným uživatelem předmětné věci bude jeden z účastníků.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Plat
- Podnájem bytu (exkluzivně pro předplatitele)
- Pojištění (exkluzivně pro předplatitele)
- Předkupní právo (exkluzivně pro předplatitele)
- Restituce (exkluzivně pro předplatitele)
- Spotřebitel (exkluzivně pro předplatitele)
- Odporová žaloba
- Autonomie vůle (exkluzivně pro předplatitele)
- Správní žaloba a trestní rozsudek
- Střídavá péče (exkluzivně pro předplatitele)
- Styk dítěte s rodičem (exkluzivně pro předplatitele)